
Milada Paulová – první profesorka Univerzity Karlovy

Milada Paulová – první profesorka Univerzity Karlovy

Milada Paulová dosáhla jako první žena v českých zemích nejvyšších univerzitních gradů – v roce 1925 se stala docentkou, o deset let později mimořádnou profesorkou a v roce 1939 byla jmenována řádnou profesorkou dějin slovanských národů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Narodila se v rodině ředitele cukrovaru, její mládí ale poznamenalo brzké úmrtí matky a později materiální nedostatek spojený se ztrátou postavení otce. Se svou chůvou Vilemínou Brunclíkovou žila v jedné domácnosti až do její smrti v roce 1951. Po přestěhování do Prahy navštěvovala v letech 1907 až 1911 ústav pro vzdělávání učitelek. Tam se spřátelila s pozdější docentkou filosofie přírodních věd Albínou Dratvovou, s níž ji – jak se můžeme dočíst v jejich vzájemné korespondenci – pojilo blízké přátelství.

Na Filozofickou fakultu české Karlo-Ferdinandovy univerzity se zapsala po maturitě na Akademickém gymnáziu v roce 1913. Profesori vyučující historii, kterou si vybrala za svůj hlavní obor, ji postupně začali brát jako nadanou a pilnou studentku, již je třeba pomoci zajistit budoucnost. Po složení vedlejšího rigorosa z filosofie, hlavního ze všeobecných a rakouských dějin a po obhájení disertační práce *Styky českých husitů s cařihradskou církví na základě poměrů byzantských* byla 19. ledna 1918 (týž den jako Albína Dratvová) promována doktorkou filosofie.

Její promotorem byl profesor dějin východní Evropy a Balkánského poloostrova Jaroslav Bidlo. Paulová, která se nakonec stala jeho faktickou i formální nástupkyní, byla také dlouho jeho oddanou žačkou, což vzhledem ke svéráznému povaze profesora Bidla nebylo jednoduché. Ilustrací může být jejich „spolupráce“ na překladu knihy srbského historika Stanoje Stanojeviće, na niž Paulová s odstupem vzpomínala následovně: „Jednoho dne položil Bidlo v semináři přede mne na stůl Stanojeviće a řekl stručně: ‚Přeložte to!‘ K námitce, že neznám srbsky, odpověděl, že toho není třeba. Vezměte slovník a překládejte, já přehlednu překlad. Tak jsme společně vydali knihu.“

V meziválečném období pracovala Milada Paulová nejdříve v univerzitní knihovně. Zároveň byla asistentkou historického semináře a úspěšně se připravovala na další akademickou dráhu. Klíčovou roli v její kariéře ale sehrálo stipendium, které pro ni zajistil Jaroslav Bidlo v rámci Československo-jihoslovenské komise, a úkol sepsat dějiny československého a jihoslovenského odboje za 1. světové války.

Paulovou průkopnické bádání na tomto poli takřka zcela pohltilo. Podnikla několik výzkumných cest do Jugoslávie, prostudovala množství dokumentů, které byly dosud v soukromém držení, sbírala svědectví pamětníků. Práce ji přivedla i do blízkosti prezidentova kancléře Přemysla Šamála, s nímž pak byla v blízkém kontaktu až do začátku druhé světové války. Na základě knihy o jihoslovenském odboji vydané v Záhřebu (česká verze ze zahraničně-politických důvodů nakonec nikdy nevyšla) se také v roce 1925 habilitovala v oboru obecných dějin východní Evropy. Stala se tak první docentkou v Československé republice.

Problematika československo-jihoslovenské spolupráce v odboji byla jejím stěžejním tématem i v následujících letech. Dvoudílná monografie *Dějiny Maffie: Odboj Čechů a Jihoslovanů za světové války 1914–1918* vydaná v letech 1937–1939 je dodnes zásadním dílem, přestože politické poměry neumožnily Paulové dokončit text v původně plánované podobě. Právě tento směr výzkumu nejnovější historie vedl postupně k ostré roztržce s profesorem Bidlem, jež málem zhatila další kariérní postup Paulové (Bidlo jej podmiňoval publikováním obsáhlejší práce ze starších dějin).

Přepracování a nervové vyčerpání se tehdy negativně podepsaly na jejím zdraví. Paulová ale nakonec Bidlovu podmínku splnila a po publikování práce *Účast Srbů při třetí výpravě křížové* získala v roce 1935 (opět jako první žena v českých zemích) titul mimořádné profesorky. Tehdy také opustila knihovnickou službu, aby se mohla plně věnovat pedagogické a vědecké práci. Od konce 20. let 20. století získala Milada Paulová postupně členství v řadě domácích i zahraničních společností, včetně těch nejprestižnějších, jako byla Královská česká společnost nauk a Česká akademie věd a umění. Již rozběhnuté řízení k získání řádné profesury přerušila válka. Milada Paulová tak byla jmenována řádnou profesorkou teprve v listopadu 1945, ovšem se zpětnou platností od 28. října 1939. Tím i po formální stránce definitivně převzala místo po zemřelém profesoru Bidlovi.

Hlavním těžištěm vědeckého zájmu Milady Paulové byla od konce 30. let byzantologie. Vedle řady studií napsala Paulová pasáže o dějinách Byzance a Slovanů na Balkáně také do velké syntézy *Dějiny lidstva od pravěku k dnešku* vydávané v letech 1936–1942 a redigované Josefem Šustou. Je do značné míry její zásluhou, že se časopis *Byzantinoslavica* dostal mezi přední periodika v oboru a své renomé si udržel i v nesnadné situaci prvních poúnorových let.

Po roce 1948 se Milada Paulová zařadila po bok několika předválečných profesorů, kteří byli na fakultě víceméně tolerováni a měli možnost působit bez větších ideologických úlitb, v jejím případě až do roku 1961. Řada jejich žáků dodnes působí na pozicích předních odborníků v oblasti byzantologie a dějin Balkánu a východní Evropy. Na

sklonku života se Paulová vrátila ke své zamilované tematice, revidovala své starší závěry a v uvolněnějších poměrech Pražského jara se jí podařilo vydat velkou monografií *Tajný výbor Maffie a spolupráce s Jihoslovany v letech 1916–1918*. Důstojně tak uzavřela svůj průkopnický meziválečný výzkum.

Milada Paulová (2. 11. 1891, Loukov-Dařenice – 17. 1. 1970, Praha)